

Kampány és politika

Eörsi István emlékének

„A nagy emberek ostobaságokat beszélnek,
S hiszik: mindenki ostoba.
Nem szólnak semmit: hagyják őket a népek,
S az idő így fut tova.”

(Bertolt Brecht: A nagy emberekről
– Tellér Gyula fordítása)

LENGYEL LÁSZLÓ

A politika kampány – az elmúlt évtized igazsága. Szakma ez, kérem, mondja kórusban politikai vezér és PR-menedzser. Ha oktalan és jogtalan eme politikai művészet nagymestereire, Hitler Adolfra és Sztálin Józsefre emlékeznünk, az merőben kitáláció. A kampánypolitikát és a politikai kampányt a lehető legújabb és legmerészebb angolszász iskolákban írják, beszélnek, mutatják képekben.

A magyar politikai amatőrök 1998-ig azt hitték, hogy a politika a választói érdekek és/vagy értékek kifejezésének, a hatalomra kerülésnek és megtartásnak az intézményes formája. Azt hitték, több párt van az egypárt után, be kell járni a parlamentbe, kormányozni kell, majd az utolsó néhány hónapban, amit lehet, ki kell osztani, dicsekedni kell a jó kormányzással, vagy ellenzékéből szidni, kicsit gyalázkodni, nyerni, veszíteni. A vezérkedés – személyi kultusz, Führerprinzip – csúnya, rákosista, hitlerista, balkáni dolog, a propaganda, a mozgósítás, a Szabad Nép-féltóra, a május elsejei jelszavak maradványok. Európai politikai nem kiáltó jelszótömondatok hatalmas tereken. Nem mutat zászlóerdőket és felálló, dörgő tapsokat, vezérneveket skandáló, tiszta tekintetű ifjakat és munkában megőszült öregeket. Nem mondja az ellenzék ellenségnek. Magyarországon ez nagyon kellemetlen, mert mindenkinek Rákosi és Kádár, s talán Sztálin, Hitler és Mussolini jut az eszébe.

Naivak voltak, tévedtek, megbuktak – állítják megvetéssel az ezredforduló hivatásos politikusai. Értelmiségi tojásfejűek, idealisták és hamis realisták, akik azt hiszik, hogy a politika érdekek egyeztetése és/vagy értékek versengése. Ugyan. A politika a kampánygyárban készül. Semmi köze a valósághoz. A politikai valóságot mi állítjuk elő: az győz, aki meggyőzőbb valóságot – ábrándot, hitet, reményt, szeretetet, képzelmét, érzelmet, féltudást, szorongást, félelmet – tud elővarázsolni a megfelelő pillanatban. Minden a politikai lélektani üzemből készül, előre gyártott, standardizált. A kampány a választás megnyerésétől a következő választás megnyeréséig tart. Permanens kampány, permanens forradalom. A kormányzás, a parlamentbe járás, a pártok demokráciája, az együttműködés a külfölddel másodlagos, alávetett a kampány logikájának. Nincs más érdek és érték, mint a hatalom megszerzése és megtartása. Nincsenek pártok, csak Politika-művek, Fidesz Rt., MSZP Kft. Nincsenek politikuskok és államférfiak, csak politikai részvénytársasági elnök-vezérigazgatók, vezérek és kegyencek, szappanopera-főszereplők és mellékszereplők, mi kutyánk kölykei és ellenségek. Az ellenfél ellenség, léte sérti a természetet és a társadalmat. A választók címlistanevek, mozgósítási alanyok, SMS-fogadók.

1998-ban Orbán Viktor és a Fidesz azzal lepte meg ellenfeleit, hogy vezérelvű, főszereplő-alapú kampányt folytatott a választási köznyelv és közkép megújításával. A közéletben megjelent az elmesélhető, megmutatható Politikai Személyiség. A kiválasztottak és elhivatottak nyelvét beszéli, a tömondatok és lassú hangsúlyok tagolt jelszóbeszédét, amelyet a mellékszereplők szó és hangsúly szerint ismételnék. A kormányzati ciklusban a javak és a szimbólumok elosztási versenyében a vezér és udvara igyekezett elfoglalni a stratégiai pontokat, megkülönböztetni és jutalmazni a saját, büntetni az ellenfél szavazóját. Valóságos elosztási

és hozzáférési listák és szimbolikus terek – Terror Háza, Nemzeti Színház, Millenáris Park stb. – születtek. E ciklusban vált a permanens kampány a politika természetévé.

A 2002-es kölcsönös negatív kampányban a felek kölcsönösen meglepték egymást a karaktergyilkosság alkalmazásával. Orbán csapata Medgyessy politikai és emberi lényét vonta kétségbe, a szocialista csapat Orbánét. A szociálliberálisok zavarba hozták azzal is a vezérelvű jobboldalt, hogy a szocialisták a puha Medgyessyt és a kemény Kovácsot, a liberálisok az ironikus és könyörtelen Kunczét állították Orbán köré. A vezérnek egy személyben kellett volna rövid időn belül eljátszania a barátságost és az agresszívot, az udvariast és a brutálist. (A minta a munkapárti Rabin-Peresz, Barak-Peresz párosok hatékony működése volt a Likuddal szemben.) Az igazi meglepetést a szocialista kampánygyár felállítása okozta. A kommunikáció és a direkt akció egy kézben összpontosítása, a másfél millió levél kiküldése, az utcabiztos rend-

Ha bárki kétségbe vonja az elosztási versengés ésszerűségét a közjó és a köz gazdasága szempontjából, a felek egybehangozóan válaszolják: „igazuk van, hölgyeim és uraim, de nyerni csak osztogatással lehet, s a választások megnyerését tekintem én, és remélem, önök is, a legfőbb jónak”. Az egyetlen cél a választási siker. Ebből a szemézből nézve a politikusi ragion di stato, államész és érdek nem más, mint az a „rejtélyes ésszerűség, amelyet a politikusok arra találtak fel, hogy mindazt igazolják vele, amit ész nélkül tesznek” (Saint-Evremond).

Kampányszempontból 2005-től egyetlen újdonság látszik: a kommunikációs frontvonal egyértelműen áthelyeződött a bulvársajtóra, a kereskedelmi televíziókra és rádiókra, a bulvárlapokra. Ezentúl Gyurcsány Ferenc és felkészítő csapata folyamatosan kísérletezik Orbán populáris és isteni köznyelvé után a populáris magánnyelv és magánvilág alkalmazásával. Ha Orbán a kiválasztottat, Gyurcsány a beválasztottat játssza. Gyurcsány hagyta magát beköltöztetni a Villába, ahová Or-



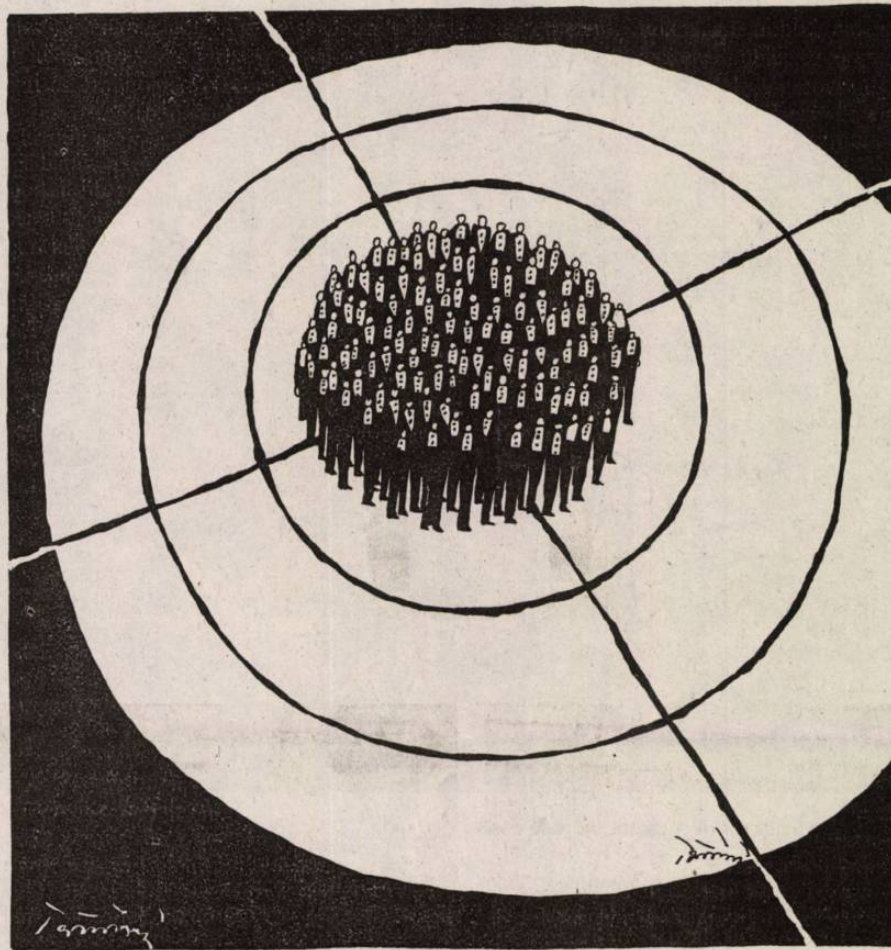
KENTAURBESZÉD

Ha Orbán a kiválasztottat,
Gyurcsány a beválasztottat játssza.
Gyurcsány hagyta magát
beköltöztetni a Villába,
ahová Orbánnak
sokkal nehezebb a maga
isteni voltában beereszkednie.

direkt akciókban – aláírásgyűjtésekben, levelekben, telefonüzenetekben, suttagó propagandában, rémhírekkel – elhitethető történet. Ha jól érzékelem, a direkt akciókban kiegyenlítették az erőviszonyok: a szocialistákat segíti hagyományos hálózatuk és tapasztalatuk, a Fideszt az egyházak hálózata. A bulvársajtóban az írott felületek a Fidesz enyhe fölényét, ám a kereskedelmi tévék és rádiók lehetőségei Gyurcsány előnyét mutatják.

Az „itt és most” kampánypolitikája szerint bizonyosan valamennyi szereplő tartogat meglepetéseket az utolsó hétre, napra, a két választási forduló közötti időszakra. Legyen ez az ő kéjes titkuk. De az „itt és most” titka már lelepleződött. A 2005-ös őszön, amikor a szociálliberálisok már nem, a jobboldal még nem kormányoz, illetve nem ásta be magát az önkormányzati hatalomba, lehetett volna kiegyezni egy-két kétharmados stratégiai kérdésben. A régiós és a kistérségi átalakítás feltétele az oktatási és egészségügyi reformoknak, az állam, a költségvetés terjedelme érdemi csökkentésének, a gazdasági egyensúlytalanság megszüntetésének. 2006 nyarán, bármelyik fél győz, a szereplők teljes gözzel hajtani fognak az önkormányzati választásokra, ezért novemberig semmibe se fognak. És a véres, könyörtelen kampányok lehetetlenné teszik az egyezkedéseket. Az ellenzék mindent meg fog tenni, hogy akadályozza a kormányt, nem adja hozzájárulását semmilyen reformhoz, ésszerű megszorításhoz.

Egyenes kérdésemre, hogy nem lehetne-e kiegyezni a közigazgatás átalakításának kétharmados kérdésében, Orbán Viktor egyértelműen válaszolt: „Nem. A kocka el van vetve. A 2006-os költségvetést a kormány beadta. A kampány elindult.” Megértettem. Az 1997 óta tartó korszak beláthatatlan ideig folytatódni fog: itt reformok nem lesznek. Lesznek boldog győztesek és keserű vesztesek, csak rajtuk kívül senki sem tudja, mi értelme volt a győzelemnek és a vereségnek. Politikus uraimék, mielőtt lecsökkentenék önöket, engedjék meg, hogy köszönetet mondjak valamennyiünk nevében múltbeli, jelen és jövőbeli teljesítményükért! Üdv a csökkentőknek, tisztelet a csökkentetteknek! Hiszek.



TETTAMANTI BÉLA RAJZA

szer, a választók pontos beazonosítása és hatékony mozgósítása a választások idejére.

A redisztribúciós versenyben a szocialista kampány a „mindenkinek ígérek, és mindenkinek adok” gazdaságilag életveszélyes, politikailag népszerű megoldást választotta. S ami rosszabb, ezeket a gazdaságilag elfogadhatatlan ígéretek nem volt hajlandó elfelejteni a választások után, hanem az ellenzék lelkes noszogatója mellett teljesítette is. Orbán a vereségből összeszedte magát, és kiépítette a maga kampánygyárát. Tudjuk, hogy 2004 nyarára a Medgyessy-Kovács páros felélt a politikai és a gazdasági tartalékokat. 2004 őszétől a baloldal a vezérelvű politikával próbálkozik. Gyurcsány csapata úgy véli, hogy 2005. február és augusztus között bel- és külföldön sikerült igazolni Gyurcsány kormányzóképeségét, és hiteltelenné tenni Orbánét. Ha Gyurcsány kormányzati teljesítményét inkább elfogadják a hazai és a nemzetközi gazdasági szereplők, mint Orbánét, akkor nyert ügye van. Természetesen Orbán és csapata éppen e teljesítményt vonja kétségbe.

bánnak sokkal nehezebb a maga isteni voltában beereszkednie. Az orbáni politikai szappanoperából átmentünk a magánéleti szappanoperába. A biztos pártválasztók falanxai már állnak egymással szemben. Őket kielégíti, hogy rettegnek a könyörtelen „antiszemita és antikommunista”, a koppanyos István, a „trón és oltár” Orbán Viktorától. Nekik elég, hogy gyűlölik és megvetik a „kommunista és privatizátor”, „Apró-unoka és Kádár fia”, medenceparti Gyurcsány Ferencet.

A kampánygyárak most azon mesterkednek, hogy a bizonytalanokat a bulvársajtón és a direkt akciókon keresztül éri el. Itt nincs igazán helye Istennek, Hazának, Szegénységnek, Szolidaritásnak. Annál inkább szülőhegynek és medencének. Jó férjnek, apának, szeretőnek, fiúnak. Feleségét megcsalónak, gyerekeit elhanyagolónak, impotensnek, pedofilnak, droghoz, italhoz nyúlónak, homoszexuálisnak, kurvázónak, anyját pincében tartónak, titkos zsidónak, titkos cigánynak. A vezérket immár nem korlátozza a közjó, a kormányzási ésszerűség, a jog, az erkölcs, csak a sajtóban és a

Ha egyszer elkészül az 1989-esek, a Kételkedés térének a Kételkedés emlékműve, bizonyosan rákerül a legtürelemtelenebb magyar, Eörsi István neve. Ott áll majd Antall József, Benda Gyula, Benda Kálmán, Csegey Dénes, Donáth Ferenc alatt, Krassó György és Levendel László, Mészöly Miklós, Nagy András, Perjés Géza, Petri György, Solt Ottília, Szabó Miklós, Szűcs Jenő, Varga Domokos, Vági Gábor, Vásárhelyi Miklós felett. Igen, Eörsi és ők valamennyien olvasták a történelmet. Látták, hogyan futnak hanyatt-homlok győzhetetlen hadak, hogyan omlanak be szétrombolhatatlan erődök. Kétkedtek vezérek és propagandisták szavainak rossz garasában. S tudták, hogy a hajó egyszer a végtelen tenger végére ér. Eörsi és Petri, Mészöly és Vásárhelyi együtt csóválták fejüket a lehető világok legjobbjában, ahol az Isten maga tervezte a lukat a szobák tetején. Az emlékműbe bevésve négy sor, amit ő fordított magyarra: „Te, aki vezető vagy, ne feledd el, / Hogy azért lettél az, mert két-kétdél a vezetőkből! / Engedd hát meg a vezetőketnek, / Hogy kételkedjenek!” Kétkedem.